

DOSYA | RÖPORTAJ

BATI'NIN İNSANLIĞA SÖYLEYECEK SÖZÜ KALMADI

RÖPORTAJ ::
BİROL BİÇER-YUNUS ARSLAN ::
RECEP ŞENTÜRK

RECEP ŞENTÜRK KİMDİR?

Prof. Dr. Recep Şentürk halen İbn Haldun Üniversitesi rektörü olarak görev yapıyor. Lisans eğitimini Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde (1986) tamamladıktan sonra, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji bölümünde yüksek lisans yaptı (1988) ve aynı bölümde asistan oldu (1988-1989). Doktorasını Amerika Birleşik Devletleri'nde Columbia Üniversitesi Sosyoloji bölümünde yaptı (1998) ve sonrasında İSAM'da araştırmacı (1998-2007) olarak görevine devam etti. Atlanta'da Emory Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde misafir araştırmacı olarak insan hakları konusunda araştırmalarda bulundu (2002-2003). British Academy'nin davetlisi olarak Oxford Brookes Üniversitesi Sosyal Bilimler ve Hukuk Fakültesi'nde insan hakları konusunda çalışmalar yürüttü ve aynı konuda İngiltere'nin çeşitli üniversitelerinde konferanslar verdi (2005). Evli ve dört çocuk babası olup, İngilizce, Arapça, Farsça, Fransızca ve Almanca bilmektedir.

Dünyadaki düzen ve güç dengeleri hızla değişip yerini yeni bir yapıya bırakırken gelecekte daha etkin bir konum hedefleyen Türkiye de yeniden yapılanıyor. Tüm bunları ve yarının dünyasının nasıl bir yer olacağını rektörü olduğu İbn Haldun Üniversitesi'nde bir "Gelecek Araştırmaları Merkezi" de kuran sosyolog Prof. Dr. Recep Şentürk'le konuştuk. Postmodern akımın gelecekte biteceğini öngören Şentürk, onunla beraber "İflas eden Batı'nın metafizik, etik ve ahlak anlayışının doğurduğu boşluğu Müslüman aydınlar, özellikle de Türkler dolduracak" diyor.

Türkiye yeni bir siyasi sisteme geçti artık. Başkanlık sistemi fikri yeni bir düşünce değildi bildiğim kadarıyla. İhtiyaç olmasına rağmen yeni sisteme neden bugünlerde geçebildik?

Mevcut sistemi olduğu haliyle devam ettirmenin imkânsız hale gelmiş olması en büyük sebep diyebilirim. 15 Temmuz başarısız darbe girişimi de bu sürecin hızlanması gerektiğini gösterdi. Türkiye tarihinde daha önce bazı siyasi kişilikler, akademisyenler, iktidar ve muhalefet partilerinin sistem değişikliği talebi olsa da

başkanlık gibi bir sisteme geçiş konusunda başarılı bir girişim gerçekleşemedi. Günümüzde artık sabit bir dünya yok, devletler, sistemler değişmekte. Türkiye de bu değişimden geri kalamazdı. Mesela, Avrupa 1920'li yıllardaki Avrupa değil artık Avrupa Birliği var değil mi? Sovyetler nerede artık?

Değişen dünyada Türkiye de değişmeliydi yani?

Tabii, İbn Haldun *Mukaddime* adlı eserinde söyler bunu: "Toplumların en temel özelliği değişmek-

tir." Dolayısıyla değişimi yok saymak insan tabiatına, sosyal kanunlara aykırı çıkmaktır. Bu sebeple bütün dünya değişime mahkûmdur. Türkiye de bu değişimi zorunlu olarak yapmalıydı ve yaptı da. Bakın burada ilginç bir yöne dikkat çekeyim. Demokrat Parti zamanından beri değişim fikrini savunanların tamamı Turgut Özal, Adnan Menderes ve Cumhurbaşkanımız Erdoğan gibi "muhafazakâr" isimler olmuştur. Oysa asıl "ilerici" denilen solcu kesim son derece muhafazakâr tavır almıştır bu konuda.

20'nci yüzyıl başındaki homojen ulus ideali yerine farklılıkların bir arada idare edildiği "çoklukta birlik" olarak ifade ettiğimiz yeni bir yaklaşıma doğru gidiyoruz. Bu yeni düzen Osmanlı geleneğine, tarihimize, kültürümüze, toplumsal hafızamıza daha uygun bir sistem olacak.

Muhafazakâr olarak nitelenen kişiler değişime çok daha açıktır; bu da ülkemizin ironisi.

Türkiye'deki bu sistem değişikliği ve yeni yapılanma esasen bir gelecek hazırlığı mı?

Dünyadaki bütün büyük güçlerin bir gelecek vizyonu var. Avrupa'nın bir Avrupa milleti inşa etmek, ulus kimlikleri silmek ya da geriye itmek gibi bir vizyonu var. Rusya'nın da kendisine göre bir gelecek vizyonu var; Ortadoğu'nun lideri olmak. Öte yandan Çin de İpek Yolu ile kendisine ticari bir gelecek vizyonu çizmekte. Amerika ise Trump ile kendi istediği gibi dünyayı yönlendirme isteğini açık etti. İsrail'in de "Büyük İsrail" projesi mevcut. Tüm bunlar söz konusuysen Türkiye'nin de bir gelecek vizyonu kurması gerekiyor. Bahsettiğim bu vizyon bugün pek net sayılmaz. Bir vizyon, ancak hedefler belirlendikten sonra üzerinde düşünerek, tartışarak ortaya çıkabilir. Yeni sistem bu açıdan çok önemli, öncelikle yeni sistemimizi ele alıp düşünmeliyiz. Yeni sistemin bizi nereye götüreceği netleşirse gelecek vizyonumuz daha açık olacaktır. Millet olarak bir ideal, ütopya, vizyon oluşturmak içinse toplum olarak ortak bir görüş sahibi olmalıyız.

Türkiye yeni sistemle böyle bir vizyon oluştururken neleri esas almalı?

Türkiye gerçekten çok zor bir coğrafyada bulunuyor. Yönetilmesi hiç kolay olmayan bir ülke... Bir tarafımızda Ortadoğu, bir tarafımızda Balkanlar ülkemize de PKK, FETÖ gibi örgütler saldırmakta ve biz hepsinin üstesinden geliyoruz. Tarih boyunca da

böyle oldu ve bu topraklara sahip çıktık. Malazgirt'ten beri birçok güçle uğraştık ve şimdi de finans odaklı saldırılarla karşı karşıyayız. Bu topraklarda ilânihaye kalmak için elimizden geleni yapmalıyız. Risklere ve tehlikelere karşı hızlı tepki vermemiz gerekiyordu. Yeni sistem bunu karşıladı. Eski sistemde karar almak da uygulamak da oldukça zorlayıcıydı. Kriz çağında yaşarken en önemlisi de buydu zaten.

Eğitim sistemimizde, enerjide, uluslararası politikamızda birlikte bir dönüşüm sağlamalıyız. Bunun için de biz kimiz, nereden geldik unutmamamız gerekiyor. Biz ekonomik olarak yükselmekle beraber sanatımızı, estetiğimizi de geliştirmeliyiz. Kalkınmayla beraber aslimızı unutmamalıyız. İbn Haldun şöyle der: "Toplumların hızlı ekonomik büyümesi ahlaki çöküntüyü getirir. Refahın yükselmesi ahlaki değerlerin aşınmasına sebep olur." Bu sebeple ekonomik ve ahlaki yükseliş paralel olmalı. Osmanlı'da bunun en güzel örneğini görüyoruz. İbn Haldun'a göre normalde bir devlet 120 yılda çöker fakat Osmanlı yedi yüzyıl yaşamıştır. İslam-Türk ahlak terbiye geleneği yaşatmıştır. Eğer zenginlik ve refaha düşseydi Osmanlı'nın ömrü böylesine uzun olmazdı. Bunun için de dinamizmi sürekli muhafaza etmek zorundayız.

Türkiye'nin iç dinamiklerinde de birtakım yenilikler olacak gibi. Ancak bunlarla ilgili toplumumuzda halen tartışmalar devam ediyor. Yeni sistemin bunlara yansımaları nasıl olur?

Osmanlı sistemi tam olarak bir "açık medeniyet" sistemiydi. Dinî, millî, lisanî kimliklerin çok açık şekilde ifade edildiği plüralist bir ortam vardı. Osmanlı benim çeşitlilik yönetimi adını verdiğim bir sistem uyguluyordu. Türkiye Cumhuriyeti'nde de bir dönem moda olan ulusalcılığın

GELECEKTE ÖNCELİKLE POSTMODERN AKIM BİTECEK. BATI POSTMODERN DÖNEM SONRASINDA YENİ BİR ŞEY ÜRETEMEYECEK HALE GELECEK.

etkisiyle homojen bir Türk ulusu yaratma ideali benimsendi. Aradan geçen yıllar içerisinde bunu Avrupa da bıraktı. Homojenliklerin yerine farklı kimliklerin ifade edilebildiği bir ulus yapısına doğru gidiliyor. Ben bu dönemde farklı bir çeşitlilik yönetiminin uygulanacağını düşünüyorum. Dinî, etnik ve dile bağlı kimliklerin bastırılmayacağı, bu kimliklerin kendilerini çok rahat ifade edebilecekleri yeni bir döneme girdiğimizi düşünüyorum. İnsan hakları ve ifade özgürlükleri açısından çok daha rahat bir döneme gireceğiz. 20'nci yüzyıl başındaki homojen ulus ideali yerine farklılıkların bir arada idare edildiği "kesrette vahdet" (çoklukta birlik) olarak ifade ettiğimiz yeni bir yaklaşıma doğru gidiyoruz. Bahsettiğim bu yeni düzen de Osmanlı geleneğine, tarihimize, kültürümüze, toplumsal hafızamıza daha uygun bir sistem olacak.

Yeni sistem yeni bir uzlaşma modeli oluşturacak o zaman...

Yeni bir toplumsal uzlaşma ve ulusal kimlik inşası olacağını düşünüyorum. Bunun fikrî alt yapısını aydınlar ve siyasetçiler oluşturmalı. Farklılıkların rahatça ifade edilebildiği bir ortamda yeni bir toplumsal uzlaşma, bizi millet yapan, bir kılan yeni değerleri öne çıkarmalıyız. Önceden hepimiz Türk'üz, Türkçe konuşuyoruz tarzında bir ulusal birliğin temeli vardı. Şimdi daha farklı bir ulus inşası gerekebilir. Milli değerler üzerinde bir konsensüs oluşturmamız gerekiyor.

Geleceği inşa ederken geçmişten de bir şeyler almak gerekiyor. Bizim tarihsel kimliğimizle ilgili ciddi kırılma noktalarımız var. Türkiye'nin kendi tarihi ile ilgili nasıl duygusal ve düşünsel ilişki kurması gerekiyor?

Türkiye'nin sahte ikilemlerden kurtulması lazım...

"Gerici-ilerici", "din-bilim", "muhafazakârlık-devrimcilik" vs. gibi. Bizim tarihimizde bu tür ikilemlere dayalı çatışmalar olmamış. Bu gerilimler bir şekilde idare edilmiş. Bu yeni dönem içerisinde de "Türk-Kürt", "Müslüman-gayrimüslim" gibi batıdan ithal bu ikilemlerden -ki Batı da bunları terk etmiş vaziyette- sahte dikotomilerden (ikilem) kurtularak yeniden bir uzlaşma inşa etme sürecine girmemiz gerekiyor. Bu konuda da en önemli kaynağımız tarihimiz. Osmanlı'nın plüralist tecrübesi çok önemli. Düşünebiliyor musunuz, halifenin yaşadığı şehirde Yahudilerin başhahamı, Ortodoksların patriği yaşayabiliyor. Bu ne kadar ileri bir tolerans ve din hürriyeti numunesidir? Mesela, Vatikan'da Ortodoks patriği yaşayabilir mi? Bugün bile böyle bir şeye müsaade etmezler ama Osmanlı tarihi böyle çoğulcu bir örneği ortaya koymuş ve bunu ikilem olarak değil bir güç kaynağı olarak görmüş. Burada çeşitlilik bir tehdit değil bir şans. O çeşitlilik iyi idare edildiği zaman büyük bir güç ve zenginlik kaynağı olur ama aksi durumda çatışma kaynağı haline gelebilir. Son yüzyılda çeşitlilik ulusal birliğe bir tehdit olarak değerlendirildi. Çeşitliliği ne kadar bastırırsak ulusal birliği o kadar muhafaza ederiz tarzında bir yaklaşım sadece bizde değil Sovyetler Birliği başta dünyada da hâkimdi. Bu yeni dönemde tarihimizle barışık hale gelmemiz gerekiyor. Bu "tarih mi günümüz mü" sahte ikileminden de bir şekilde çıkmamız gerekiyor. Ben buna "gelenekli yenilikçilik" diyorum. Geleneğimizle barışık içinde bir yenilik yaklaşımı. Türk aydınının bu yaklaşımla hareket etmesi daha sağlıklı bir yenilik ortaya çıkartır. Gelenek yok sayıldığı zaman belli travmalara sebep oluyor ve yenilikler daimi hâle gelemiyor. Gelenekle barışık

Recep Şentürk

FOTOĞRAF :: BETÜL YAZICIOĞLU

DİĞER BÜTÜN MEDENİYETLER HAVLU ATMIŞ DURUMDA. BEN GELECEKTE POST-MODERNİZMLE BERABER İFLAS EDEN BATI METAFİZİĞİNİN, ETİĞİNİN, AHLAK ANLAYIŞININ DOĞURDUĞU BOŞLUĞU MÜSLÜMAN AYDINLARIN, ÖZELLİKLE DE TÜRKLERİN DOLDURABİLECEKLERİNİ ÖNGÖRÜYORUM.

DÜNYANIN EN BÜYÜK DEVLETLERİNDEN BİRİNİ KURDUK

yenilikçilik olduğu zaman bu daha kalıcı oluyor. Böyle bir yaklaşımla ilerlememiz gerektiğini düşünüyorum. Artık Osmanlı'ya, dinimize, tarihimize küfretmemize gerek yok. Tam tersi orayı bir zenginlik kaynağı olarak kullanıp oradan destek alarak nasıl ileri gidebiliriz fikrine kafa yormamız gerekiyor. Tarihiyle, kültürüyle, medeniyetle barışık yeni bir vizyon inşa etmemiz gerekiyor.

Tarihiyle barışık gelecek vizyonu başarılırsa, bu yarının Türkiye'sinin entelektüel ve kültürel hayatına nasıl yansır dersiniz?

Şu andaki siyaset düşüncemiz tamamen Avrupa'dan ithal. Hâlbuki biz siyaset düşüncesi olarak çok zengin bir birliğimize

sahibiz. Çünkü dünyanın en büyük devletlerinden birini kurmuşuz. Bir şekilde oradaki siyaset düşüncesi ile irtibatlanmamız gerekiyor. Bizim görülen dünya, görülmeyen maneviyat dünyası ve bir de ilahî varlık âlemini kapsayan çok katmanlı bir varlık anlayışımız var. Mesela tarihimiz ve kültürümüzle irtibatlı hâlde geldiğimizde varlık anlayışımızı yeniden yapılandırmamız gerekecek. Hakeza bilgi anlayışımızda aklın, duyuların, ampirik yaklaşımın olduğu kadar vahyin de yeri var. Kültür mirasımızla, tarihimizle irtibata geçtiğimizde bunun kültür üzerinde ne gibi tesirleri olacak: Bilgi anlayışımız değişecek "Ya rasyonalist olacaksın ya empirist olacaksın" anlayışı yerine "Akıldan, duyulardan ve vahiyden

de yararlan" anlayışı gelecek. Bunlar birbirinin zıttı değildir tam tersine birbirini tamamlar. Tarihimizle barışık hâlde geldiğimizde kültürümüze, etiğimize, estetiğimize, metafiziğe neler kazandırılır. Şerif Mardin hocamızın bir tespiti vardı: "Modern dönemde etik, estetik, metafizik; iyi, doğru, güzel. Bunlar tamamen ihmal edildi." Hoca, Cumhuriyet dönemi eksikliklerini bu şekilde dile getiriyordu. Aynı şey modern İslamcı düşünce için de söz konusu. Modern İslamcı düşüncede de büyük ölçüde siyasete odaklanılmış ve yine etik, estetik, metafizik ihmal edilmiştir. Geleneğimizle irtibat kurduğumuzda bu çok katmanlı varlık anlayışı Süleymaniye'nin estetiği, Dede Efendi, İtrî'nin estetiği bun-

HAKİKATİ KEŞFEDEMEDİ BATILILAR, DÜNYA CENNETİNİ DE İNŞA EDEMEECEKLER.

ların tekrar günümüz sanatlarına taşınması söz konusu olacak.

Dünyada da bir değişim-dönüşüm söz konusu diyebiliriz sanırım. Sizce bu değişimin dinamikleri nedir?

Kesinlikle! Ben yeni düzeni “açık medeniyet” aşaması olarak tanımlıyorum. “Açık medeniyette” en önemli unsur iletişim ve ulaşımın bir engel olmaktan çıkmış olması. Günümüzde medeniyetler, toplumlar, ırklar iç içe geçmiş durumda. Bahsettiğim “açık medeniyet” de tam olarak budur. İnsanlık tarihinde önemli bir yapısal dönüşüm olan bu durumun farkına varıp devletimizi, siyasetimizi, milletimizi, eğitimimizi, kültürümüzü, hatta din algımızı “açık medeniyet”in gerekleriyle yeniden yapılandırmamız gerekiyor. Mahalli iktisat, siyaset ve kültür kalmadı, küresel bir dünyada yaşıyoruz artık. Mahallî aktörlerin artık fazlaca önemi kalmadı. Bütün savaşlar, iktisadi hamleler küresel nitelik arz etmekte. Bizim de yapmamız gereken tam olarak eğitimimizi, siyasetimizi, ekonomimizi, sosyal hayatımızı yeni dünya düzenine göre şekillendirmemiz. Gençlerimizin eğitimi bu yüzden çok önemli çünkü ileride meslek hayatında küresel dünya ile yarışabilmeleri gerekiyor.

Siz 50 yıl sonra nasıl bir Türkiye öngörüyorsunuz?

Bu soruyu cevaplamak çok zor... Onun için biz üniversitemize “Gelecek Araştırmaları Merkezi” kurduk. Hocalarımızla istişarelere devam ediyoruz. Türkiye’nin en büyük ihtiyacı bu şu anda; gelecek araştırmaları. Dünya nereye gidiyor? Bu gidişatta Türkiye nereye gidecek? Bu çok önemli bir konu ama şu kesin, gelecekle ilgili çok büyük belirsizlikler var. Şu anda dünya önünü göremiyor. Hakikaten kolay kolay öngöremeyen değişiklikler oluyor. Onun için bu konularda Türkiye olarak ciddi anlamda akademik çalışmalar yapmamız gerekiyor. Bütün bunları çok yakından takip edecek, dünyanın nereye gideceğini gören ve bizim bu değişimlere karşı almamız gereken tavır konusunda çalışmalar yapacak merkezlere ihtiyacımız var. Biz İbn Haldun Üniversitesi olarak bunu Gelecek Araştırma Merkezi ile yapacağız.

Bütün bunlarla birlikte düşünce, zihniyet açısından dünyanın 100 sene sonrasını nasıl görüyorsunuz?

Öncelikle, postmodern akım bitecek. Batı da postmodern dönem sonrasında yeni bir şey üretemeyecek hale gelecek. Zaten şu anda post-truth döneminden

(hakikat sonrası) bahsediyorlar. ‘Modern dönemde biz hakikati bulduk, aklımızla ve bilimle hakikati keşfedebiliriz’ diyorlardı. Sonra anladılar ki bilimle hakikati keşfedemedikleri gibi dünyada cenneti de inşa edemeyecekler. Bütün ideolojilerin hepsi sahte ve bunları ortaya koyan büyük düşünürler de sahte peygamberler durumuna düştü. Bu büyük bir hayal kırıklığı oluşturdu. Batı’da bilime, akla, modern hayat tarzına karşı büyük bir şüpheciliği ortaya çıkardı. Ondan sonra postmodernizme kaydılar. Diyorlar ki; “Hakikat yoktur.” “Biz hakikati bulamadık” demek yerine “Hakikat yoktur” gibi bir yaklaşıma yöneliyorlar. Bu şu demek; “Bundan sonra bizim insanlığa söylenecek bir sözümüz kalmadı.” Ahlaki olarak doğru ve yanlış yoktur düşüncesine sahipler: “Herkes neyi seviyorsa ne yapmaktan zevk alıyorsa yapabilir.” Ben 1990’da Amerika’ya gittiğimde ABD Başkanı Ronald Reagan’ın bir konuşmasını dinlemiştim. “Artık doğru ve yanlış vardır demenin zamanı geldi ve geçiyor” diyordu. Şaşırmışım, tabii ki doğru ve yanlış vardır. Sonra oradaki kültürel hayatı inceleyince doğru ve yanlış yoktur anlayışının giderek yaygınlaştığını gördüm ve post modern düşünce de bu demek zaten. İnsanlığa bir hakikat sunma, yeni

DOSYA

bir normatif anlayış geliştirme noktasında Batı'dan bir şey bekleyemeyiz. Şu anda Batı medeniyeti postmodernizmle beraber sabiti olmayan bir medeniyet haline geldi. Hiçbir sabit değeri yok ve onlar buna özgürlük deyip değerlere karşı çıkıyorlar. Her şey sıvı ve akışkan, değişken, izafi, göreceli...

Ufukta kısır döngü içindeki bu hâkim anlayışa karşı bir alternatif görüyor musunuz?

Medeniyet iddiası olan başka bir havza var mı? Maalesef yok. Çin medeniyetini ihya edelim diye bir düşünce yok. Japon medeniyetini, Afrika medeniyetini yahut Hint medeniyetini ihya edelim diye bir düşünce yok. Fakat Müslümanlar arasında özellikle Türkiye'de "Biz farklı bir medeniyetiz, Batı'ya alternatifiz" şeklinde bir bilinç var. Mesela Sezai Karakoç gibi bir adam Japonya'da, Çin'de yahut Hindistan'da yok. İslam medeniyetini yeniden diriltme isteği var ve Müslümanlar hâlâ direniyor. Müslümanlar diyorlar ki "Hakikat vardır, doğru ve yanlış vardır, sabitelerimiz vardır." Burada İslam medeniyeti ve Müslüman aydınlar kendi geleneklerinden de beslenerek bir alternatif üretebilirler. Diğer bütün medeniyetler havlu atmış durumda. Ve alternatif bir ışık ortaya koymaları mümkün değil. Ben gelecekte bu post-modernizmle beraber iflas eden Batı metafiziğinin, etiğinin, ahlak anlayışının doğurduğu boşluğu Müslüman aydınların, özellikle de Türklerin doldurabileceklerini öngörüyorum.

Mevcut durum ortadayken Müslümanların yükselişi nasıl olacak sizce?

İslam medeniyetinin dünyada yükseleceğine dair ikinci bir

**BAŞARILI
OLACAK
MEDENİYET
MODELİ
İSLAMİYETİN
ORTAYA KOY-
DUĞU "AÇIK
MEDENİYET"
MODELİDİR.
BÖYLE BİR
YAKLAŞIMIN
DÜNYANIN
GELECEĞİ-
NE HÂKİM
OLACAĞINI
DÜŞÜNÜYO-
RUM.**

sebepten de en başta bahsettiğimiz bu açık medeniyet dönemine girecek olmamız. Dünyanın bir farklılık, çeşitlilik yönetimine ihtiyacı var. Tarihe baktığımızda bunu da en güzel yapan İslam medeniyetidir. Bunun fıkıh, tasavvuf, ahlak ve felsefemizde kuramsal temelleri var. Hangi medeniyette "Yaratılanı severim, Yaratandan ötürü" anlayışı bulunur? Bu plüralizmin zirvesidir. Bütün insanlığı Allah tarafından yaratıldı diye kabul ediyorsun. Bakın sadece tolerans göstermek değil, sevmek. Toleransın ilerisinde bir şeydir sevmek. Oysa Batı'nın plüralizm konusunda en ileri gittiği nokta tolerans ve kabullenmek... Dolayısıyla medeniyetlerin iç içe geçtiği, toplumsal farklılıkların arttığı ve çeşitlilik yönetiminin çok önem kazandığı gelecek yıllarda Müslümanların sahip olduğu bu tarihi birikim hem teorik planda hem de uygulamada önemli bir rol oynayacak ve çözüm sunacak. Tarihte Buhara, Taşkent, Şam, Bağdat, Kahire, İstanbul nasılsa bugün Berlin, San Francisco, New York o hâle geldi. Farklı dinlerden, farklı kültürlerden, farklı etnik gruplardan insanlar eskiden bu İslam şehirlerinde yaşıyorlardı, şimdi ise Batı şehirlerinde. Şu anda Avrupa'nın ve Amerika'nın en büyük problemi farklılık yönetimi.

Samuel Huntington'ın Medeniyetler Çatışması tezi vardı. Aslında bir kuramdan öte bir stratejinin ilanıydı. 'Biz dünyayı bu şekilde sopayla yöneteceğiz' anlamına geliyordu adeta. Bu bakış açısı dünyayı ne hale getirdi?

Bu şu anlama geliyor; farklılıkları yönetemediğimiz için farklılıkları yok ederek dünyaya yeniden tek başımıza hâkim olmak istiyoruz. Batı medeniyeti 300 yıldır bütün

dünyaya hâkim olmaya çalışıyor. Tek taraflı bir şekilde bütün dünyayı idare etmek istiyor. Bu imkânsızdır çünkü tarihte tek bir medeniyetin, tek bir gücün dünyaya hâkim olduğunu görmedik; gelecekte de olmayacak çünkü bu tarihin kanunlarına aykırı. Dolayısıyla kapalı medeniyet modelini dünyaya hâkim kılma projesi başarısız olmuştur ve başarısız olmaya devam edecektir. Başarılı olacak medeniyet modeli "açık medeniyet" modelidir. O da İslamiyet'in ortaya koyduğu modeldir. Farklı medeniyetler var olsun, farklı dinler var olsun. Onlar kendi kimliklerini fikirlerini rahatça ifade edebilsinler. Hedef, farklılıkları yok etmek değil, onları bir arada tutup yönetmek olmalıdır. Böyle bir yaklaşımın dünyanın geleceğine hâkim olacağını düşünüyorum.

Bunu da bizim tarihi uygulamamızdan ve toplumsal hafızamızdan çıkararak, yeniden sistemleştirilerek dünyaya sunmamız gerektiği kanaatindeyim. Şu anda dünyadaki en önemli problem farklılıkları yönetme problemidir. Amerika ve Avrupa'da hâlâ siyah beyaz çatışması devam ediyor, anti-semitizm var, İslamofobi var, Meksikalılara, Müslüman göçmenlere karşı düşmanlık var. Dolayısıyla geleceğe yönelik olarak da küresel bir sistem üretme konusunda çok şansları yok. Tarihlerinde böyle bir tecrübeleri yok; felsefelerinde, teolojilerinde bunun bir temeli de yok. Müslümanların ise tarihî tecrübeleri var. Örnek olarak; Hindistan'da Budistleri ve Hinduları Müslümanlar yönetmiş. Balkanlarda Hıristiyanları Müslümanlar yönetmiş. Bizim felsefemizde ve tasavvufumuzda bunun temeli var. Bu açıdan biz insanlığa çok ciddi katkı yapabilecek bir pozisyondayız.